

Kariérové poradenství (subjektivně zabarvený popis)

Mgr. Alice Vašáková

Role výchovného poradce

- Informovaný průvodce profesní volbou
- Poradce pro výběr školy
- Organizátor procesu přijímacích zkoušek

Jak se postavit k procesu volby povolání

- Varianta první- rychle a administrativně
 - Konzultace se omezují jen na organizační záležitosti kolem přihlášek, přijímacího řízení, eventuálně předávání informací o školách
 - Kompetence k výběru oboru a školy zůstávají v rodině

Jak se postavit k procesu volby povolání

- Varianta druhá: chytře a efektivně
 - Vytvoření a využívání sítě odborníků, kteří zájemcům pomohou v orientaci a ve skutečné profesní volbě:
 - IPS úřadů práce
 - Kariérový poradce ve škole
 - Školní psycholog
 - Školská poradenská zařízení

Jak se postavit k procesu volby povolání

- Varianta třetí: náročně a smysluplně
- Vytvoření prostoru pro výuku volby povolání ve škole:
 - předmět Volba povolání na ZŠ,
 - seminář Kariérní poradenství na SŠ
- Aktivní zapojení žáků do procesu volby
- Vyhledávání a využívání vnějších zdrojů (viz výše + veletrh středních škol, Gaudeamus, dny otevřených dveří ve školách a na fakultách, informace z medií)

Předmět Volba povolání

- Realizace v rámci pracovních činností a nyní v rámci předmětu Svět práce - viz RVP
- Ideální je výuka tohoto předmětu v celém osmém a pololetí devátého ročníku
- Zahájení procesu výběru v klidu, s dostatečným předstihem
- Možnost ovlivnit postoj žáků dříve, než na ně začne okolí tlačit s modelem „na jakou školu půjdeš“
- Motivace směrem k prospěchu- každá známka se počítá (většinou)
- Dostatek času na všechny smysluplné aktivity

Seminář kariérní poradenství na SŠ

- Byl by smysluplný na všech maturitních oborech, především na gymnaziích, lyceích a „kompilovaných“ oborech (strojírenská technická administrativa)
- Forma volitelného semináře zajistí motivovanou skupinu 😊
- Obsah semináře se kromě volby další vzdělávací cesty zaměří na rozvoj „soft skills“- dovedností, které pomohou jedinci v úspěšné profesní dráze (sociální a komunikační dovednosti, sebeprezentace, týmová spolupráce apod.)

Co je dané (protože je to v RVP)

- Vzdělávací oblast Člověk a svět práce nám dává strukturu
- Očekávané výstupy v RVP: žák
 - *se orientuje v pracovních činnostech vybraných profesí*
 - *posoudí své možnosti při rozhodování o volbě vhodného povolání a profesní přípravy*
 - *využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání*
 - *prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce*

Co se po nás chce

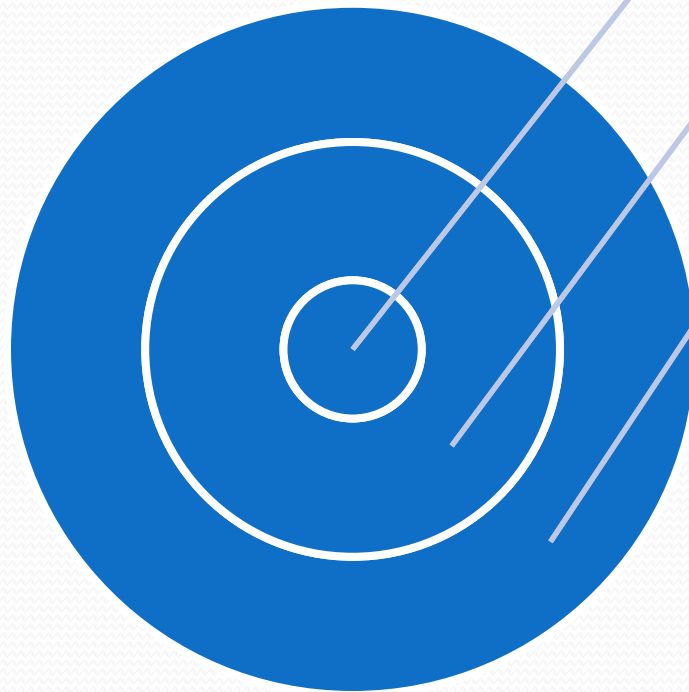
Učivo:

- **trh práce** – povolání lidí, druhy pracovišť, pracovních prostředků, pracovních objektů, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní; rovnost příležitostí na trhu práce
- **volba profesní orientace** – základní principy; sebepoznávání: osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace; informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb

- **možnosti vzdělávání** – náplň učebních a studijních oborů, přijímací řízení, informace a poradenské služby
- **zaměstnání** – pracovní příležitosti v obci (regionu), způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce; práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů
- **podnikání** – druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání

Před samotným plánováním vlastní výuky je nutné nahlédnout do vašeho ŠVP a zjistit, v jakém rámci se budete pohybovat

Jak učit volbu povolání

Jak přemýšlíme
o osobnostním růstu,
o profesní volbě, jaký
má téma přesah do
života

Kontext
(o co nám jde v tomto
předmětu)

Jednotlivá témata:
sebezpoznání,
rozhodování,
plánování,
informace...

Cíl=vybavit žáka kompetencemi, aby se v budoucnu dobře rozhodoval

- Uvědomit si vlastní podíl zodpovědnosti na rozhodování
- Využívat poznatků z oblasti sebepoznání, rozhodování a plánování při vytyčování a dosahování cílů
- Mít realistický náhled na vlastní osobnost, potenciál a možnosti
- Pochopit souvislost mezi požadavky na výkon povolání a svými reálnými možnostmi=to je klíč k procesu volby
- Plánovat si významné životní kroky, stanovovat realistické cíle a hledat vhodné strategie
- Adaptovat se na nové životní situace
- Orientovat se ve zdrojích a nabídce

Je to geniálně jednoduché...i přesto,
že se to stále mění-je to proces

Pochopení
sama sebe

Pochopení
požadavků
profesí

Usuzování o
vztazích mezi
nimi vedoucí k
optimální volbě

Obsah učiva-přehled modulů

Osobnostní rozvoj

- Sebepoznání
- Rozhodování
- Akční plánování
- Adaptace na životní změny
- Svět práce a dospělosti

Profesní a životní orientace

- Možnosti absolventa základní školy
- Informační základna pro volbu povolání
- Orientace v důležitých profesních informacích
- Rovnost příležitostí na trhu práce

Jak začít se žáky

- První hodina – příklad dostatečně dobré praxe:
„Dobrá práce“ – volné psaní

Jaká témata by se v první hodině měla objevit:

- Školská-organizačně technická
- Jaký je náš společný úkol pro tento předmět
- Čím se předmět VP liší od těch ostatních-odpadá otázka „k čemu mi to v životě bude“ (naopak: to co tu budeme dělat je jen začátek celoživotního procesu)
- Přibližný obsah předmětu

Modul Sebepoznání

- Cílem tohoto modulu je:
 - Probudit zájem žáků o sebe, o „zkoumání“ své osobnosti, objevování osobnostních charakteristik
 - Vést žáky k popisu a realistickému hodnocení svých schopností, dovedností, zájmů, osobnostních rysů...
 - Zprostředkovat porozumění vztahu mezi sebepoznáním a dobrou profesní volbou
- Jak na to? Jak tohle učit?
 - Využít principy práce z osobnostní sociální výchovy
 - Záživnou formou přivést žáky k tomu, aby přemýšleli o sobě a něco nového objevili, aby sebepojetí provázali s profesní volbou.

Příklad: osa života

Jakým tématům se můžeme věnovat?

- Paleta je nekonečná
- Každé téma je potřeba „vytěžit“ (reflexe se žáky)
- Na začátku je nutné zvážit, jaký máme cíl:
 - Chceme žákům zajímavě zprostředkovat sebepoznání (hravější témata, testy z časopisů, nekonečné moře námětů na portálech i v tištěné podobě...)
 - Chceme objevovat něco, co je důležité pro proces volby povolání (témata lépe vybíráme, propojujeme je navzájem i s tématem volby)

Sebepoznání

- Příklady témat z praxe: temperament, zájmy, jak nás vidí ostatní, hodnoty a jejich hierarchie, inteligence (kognitivní, sociální a emoční)... **prosím doplnit** 😊

Témata by v převaze měla být seriózní, nesklouznout k primitivním testům z časopisů !!!

Cokoliv děláme, skládáme do obrazu: co se o sobě dozvídám a jak to souvisí s volbou mojí profese?

Vyhýbáme se přístupu „Tak si děcka uděláme nějaký test nebo si zahrajeme nějakou hru“ bez logiky a návaznosti.

Hollandova teorie profesního vývoje

Hollandova teorie profesního vývoje

- John L. Holland – autor rozšířené, uznávané, výzkumně i v praxi hojně ověřované TEORIE PROFESIONÁLNÍ VOLBY
- Autor diagnostické metody pro zjišťování shody osobnosti se zvoleným povoláním
- Tento typologický model je využitelný v průběhu celého života, pracují s ním i kariéroví poradci dospělých
- Pro žáky je srozumitelný, výsledky hmatatelné a přiměřeně „návodné“

Hollandova typologie osobnosti

- Šest základních typů osobnosti, orientovaných na určitý životní styl:
 - Osobnost s motorickou (manuálně technickou) životní orientací (realistický typ – REALISTIC – R)
 - Osobnost s intelektuální (vědeckou) životní orientací (vědecký typ – INVESTIGATIVE – I)
 - Osobnost s uměleckou životní orientací (umělecký typ – ARTISTIC – A)
 - Osobnost se sociální životní orientací (sociální typ – SOCIAL – S)
 - Osobnost s podnikavou životní orientací (podnikavý typ – ENTERPRISING – E)
 - Osobnost s konformní životní orientací (konformně konvenční typ – CONVENTIAL – C)

Modely profesionálního pracovního prostředí

- Motorické (manuálně technické) prof. prostředí – R
- Intelektuální (vědecké) prof. prostředí – I
- Umělecké prof. prostředí – A
- Sociální prof. prostředí – S
- Podnikavé profesionální prostředí – E
- Konformní profesionální prostředí – C

Přehled pracovních prostředí

Dodatky k teorii

- Nejsme čisté typy 😊
- Různé osobnostní typy se mohou uplatnit v jednom a tom samém povolání
- Pod dlouhodobým vlivem pracovního prostředí se osobnostní charakteristiky proměňují
- Pomocí označení kódy RIASEC se dají klasifikovat všechny profese (většinou dvojicí písmen)
- V průběhu vývoje profesionální orientace jedinec
 - volí jednu či více profesních skupin povolání (co dělat)
 - rozhoduje o úrovni profesní volby (délka přípravy)

Jak probíhá proces volby

- Poznání osobnosti – typologie
- Volba jednoho či více modelů pracovního prostředí
- Volba hlavního a alternativního modelu
- Zájem o profesí v rámci modelu
- Volba úrovně profesní volby (délka přípravy) na základě schopností a motivace
- Volba oboru studia nebo jiné cesty profesní přípravy
- Volba konkrétní školy, která obor nabízí

Rizika a důsledky

- Inkongruence volby (zvolený model pracovního prostředí neodpovídá osobnostním předpokladům – např. realistický typ míří do sociální profese)

NESPOKOJENOST A NÍZKÝ VÝKON V PROFESI

- Inkonzistence volby (žák zvolí dva modely prostředí, které nejsou konzistentní-nepotkávají se spolu –např. konvenční a umělecké prostředí)

NEZRALOST VOLBY, NESTABILITA

- Heterogenita volby (model pracovního prostředí odpovídá osobnostnímu typu, ale úroveň neodpovídá schopnostem jedince – např. chronický čtverkař chce být lékařem)

BLOKOVANÝ VÝBĚR NEBO RIZIKO BRZKÉHO SELHÁNÍ

TIPY JAK PRACOVAT S HT

- Vysvětlit princip typologie osobnosti
- Začít nějakou jinou (temperamentovou, konstituční) typologií
- Vyvodit Hollandovu typologii – nejlépe skupinovou prací s připraveným podnětovým materiálem
- Začít s typologií osobnostního typu – dotazníky
- Pak seznámit s typologií prostředí-doporučuji dobře procvičit (třídění profesí apod.)
- Zjistit preferované pracovní prostředí (dotazníky)
- Porovnat osobnostní typ s volbou prostředí

Modul Rozhodování

- Cílem tohoto modulu je, aby žáci :
 - Objevili a akceptovali svou roli v procesu rozhodování-přijetí zodpovědnosti
 - Zjistili co, kdo a jak jejich rozhodování ovlivňuje (aktuálně, ale i celoživotně) a jak tyto zdroje využít, rozšířit
 - Zmapovali překážky, které je mohou brzdit v samostatném rozhodování (osobnostní i vnější)
 - Naučili se volit z různých možností (rozhodování=výsledek porovnávání)

Jak pracovat v modulu

Rozhodování

- Vyjít z reálného života žáků, například nechat je zmapovat jeden den a uvědomit si, kolikrát se v něm rozhodovali (mohou to být banální věci).
- Reflexe-vyvodit co je to vlastně rozhodování
- Co potřebujeme k tomu, abychom se mohli rozhodnout (dostatek informací, kriteria a motivaci)
- Co může proces rozhodování zkomplikovat (ovlivňování, impulzivita, tlak okolí nebo okolností...)
- Kdo může s důležitými rozhodnutími pomoci?
- Vztáhnout k procesu volby povolání

ACIP-čtyři kroky k dobrému rozhodnutí (volně dle Janis&Mann)

A-ALTERNATIVY-věnovat pozornost všem možnostem a položit si dvě základní otázky: existuje ještě jiná možnost, nezapomněl jsem na nějakou možnost, která by byla ještě lepší?

C-NÁSLEDKY A SOUVISLOSTI-po výběru nejlepších variant zmapovat všechna pro a proti pro každou z nich

I-INFORMACE-o každé variantě si zjistit maximum informací

P-PLÁNY-detailní plán realizace rozhodnutí+dvě otázky: co budu muset po rozhodnutí udělat a co udělám, když narazím na nepřekonatelnou překážku

Modul Plánování

- Cílem tohoto modulu je, aby žáci:
 - Pochopili nutnost plánovat své velké životní kroky
 - Přehodnocovali své nereálné cíle a stanovovali si ty reálné
 - Zvládli účinné strategie k dosahování cílů a překonávání překážek
- Jak tento modul učit?
 - Pomocť žákům pochopit, proč je plánování důležité a k čemu vlastně slouží (je to pro ně zcela nová životní zkušenost)
 - Lze přitom využít plánování kroků k jakémukoliv cíli

POJĎME SI TO ZKUSIT

Sedmikroková strategie výběru povolání

- Naučte se rozvíjet své schopnosti, dovednosti a zájmy
- Nakupujte u skutečných odborníků
- Stanovte si konkrétní cíl, kterého chcete dosáhnout
- Ujasněte si, jaký je váš handicap
- Co děláte navíc, to se vám vždycky hodí
- Poznejte školu, kam se hlásíte
- Pokuste se o kritické zhodnocení situace

Dle Antonína Mezery

Modul Adaptace na životní změny

- Cílem tohoto modulu je, aby žák
 - Přijal nevyhnutelnost změn v životě
 - Přemýšlel o změnách, které jej čekají po ZŠ
 - Poznal způsoby, jak se na změny připravit
- Jak toto téma učit
 - Zmapovat, jakými životními změnami už žák prošel
 - Jak se mu podařilo překonat problémy s tím spojené
 - Jak vnímá změny-jako výzvy nebo ohrožení?
 - Co jej může „upevnit“, aby změny ustál?
 - Kapitoly ze psychosomatiky-jak je organismus vybaven na zvládnání stresu

Modul Možnosti absolventa ZŠ

- Cílem modulu je:
 - Předat žákům přehled o nabídkách vzdělávání, profesní přípravy nebo zaměstnání
 - Seznámit je se zdroji, kterých mohou využít při hledání
- Jak toto téma učit?
 - Povinná školní docházka je devítiletá
 - Žák má po ní několik možností-zvážit pro a proti
 - Seznámit s modelem středních škol v ČR

Modul Informační základna pro volbu povolání

- Cílem modulu je:
 - Zprostředkovat to, že dobré rozhodování stojí na dobrých informacích
 - Seznámit žáky s ověřenými dostupnými zdroji informací o nabídce
 - Naučit žáky s informacemi efektivně pracovat!!!
- Jak tento modul učit:
 - Předat informace o zdrojích – odkazy apod.
 - „Trénovat“ práci s informacemi, aby nedošlo k zahlcení
 - Příklad: www.infoabsolvent.cz

Modul Orientace v důležitých profesních informacích

- Cílem modulu je:
 - Zprostředkovat informace o různých povoláních
 - Uvědomit si jejich obsah, poznat realitu
 - Zhodnotit své šance ve vybraném povolání na trhu práce
- Jak tento modul učit:
 - Práce s profesiogramy (*odborný popis a rozbor povolání a z něho vycházející popis nároků profese na organismus, psychiku a celou osobnost člověka*)

-
- Video představující jednotlivé profese
 - Strukturované rozhovory s rodiči a známými
 - Besedy ve škole
 - Zadání seminářek a projektů na téma jednotlivých profesí
 - Profese lze představovat průběžně po celý rok, ale zadání je třeba strukturovat (náplň profese, nutné předpoklady, finanční ohodnocení, uplatnění na trhu práce, případně snímek pracovního dne...)
 - Věkově adekvátní forma stáží, praxí apod.-využít osobní zkušenosti

Modul Rovnost příležitostí na trhu práce

- Cílem modulu je:
 - Naučit se rozpoznat překážky, které mohou žákům zabránit v dosahování osobních a profesních cílů
 - Nalézat vhodné způsoby, jak čelit profesní diskriminaci
- Jak tento modul učit:
 - Nahlédnout do gender problematiky
 - Pochopit souvislost mezi zdravotním omezením a změněnou profesní volbou
 - Propojit se zkušenostmi (např. poruchy učení)
 - Seznámit se s tím, jak je podporováno zaměstnávání znevýhodněných pracovníků

Modul Svět práce a dospělosti

- Cílem modulu je:
 - Seznámit žáky vstupními branami do světa studia a práce
 - Uvědomění principu nabídky a poptávky
 - Poznat význam sebeprezentace
- Jak tento modul učit:
 - Přijímačky nanečisto, TSP
 - Konkurzní a výběrové řízení (hraní rolí)
 - Umění sebeprezentace (psaní životopisu, osobní pohovory, verbální a neverbální komunikace...)

Formy práce v předmětu VP

- Hodiny jsou interaktivní
- Osvědčilo se klasické rozesazení v lavicích, ideální je učebna s možností volného pohybu
- Využití počítačových učeben-práce se zdroji informací
- Průběžná sebe prezentace žáků
- Modelové situace
- Všechny materiály v portfoliu
- Zapojení (nebo alespoň informovanost) rodičů
- Práce s videem a filmovými ukázkami, případně literaturou

Hodnocení a klasifikace

- Dohoda na kritériích hodnocení na začátku roku-naše požadavky
- K některým tématům lze připravit klasifikovatelné testíky (typologie, školský systém v ČR...)
- Klasifikace výstupů práce v hodině (k mnoha modulům a tématům lze zadat samostatnou práci s vyhledáváním informací na internetu-např. stres a jeho zvládnání, efektivní rozhodování, zaměstnávání lidí s hendikepou, fungování úřadů práce, přehled zdrojů k tematice VP...)
- Klasifikované seminární práce (profil profese, představení školy a oboru)

Předmět VP x kariérové poradenství

- Kariérové poradenství by se mělo s výukou předmětu časově potkávat
- Pro tuto oblast je vhodné využít také pomoci zvenčí
 - Informační a poradenská střediska ÚP
 - PPP a SPC (pro žáky se speciálními vzděl. potřebami)
 - Služby školních poradenských pracovníků
- Do tohoto procesu je vhodné zapojit rodiče

Zdroje, se kterými jsem pracovala

- Mezera, A.: Pro jaké povolání se hodím, Computer Press 2004
- Zapletalová, J.; Vaňková H.: Kariérové poradenství- přítomnost a budoucnost, IPPP ČR 2006
- Obrázkový test profesní orientace (A. Mezera), IPPP Praha 2005
- Poradce k volbě povolání, Raabe